УДК [78:37].001.76

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ВНЗ

Чурікова-Кушнір О. Д.

У статті розглядається використання інноваційних технологій у навчанні студентів на музично-педагогічних факультетах ВНЗ, що підвищує рівень їх професійних якостей та професійну компетенцію. Великого поширення набувають комп'ютери, які володіють широким спектром музичних можливостей. Саме інноваційні комп'ютерні технології є незамінними в діяльності композитора, аранжувальника, музичного редактора й починають все ширше застосовуватися у викладацькій діяльності. Інноваційні інформаційні технології стають реальним здобутком музичної культури й важливим фактором її розвитку.
Ключові слова: інноваційні технології, професійна компетенція, музична культура, вчитель музики.

В статье рассматривается использование инновационных технологий в обучении студентов на музыкально-педагогических факультетах вузов, что повышает уровень их профессиональных качеств и профессиональную компетенцию. Большую распространенность получают компьютеры, которые имеют широкий спектр музыкальных возможностей. Именно инновационные компьютерные технологии являются незаменимыми в деятельности композитора, аранжировщика, музыкального редактора и начинают все шире использоваться в преподавательской деятельности. Инновационные информационные технологии становятся действительным достижением музыкальной культуры и важным фактором ее развития.
Ключевые слова: инновационные технологии, профессиональная компетенция, музыкальная культура, учитель музыки.

The author considers the use of innovative teaching technologies in higher pedagogical music education which raises the level of student professional competence. Computers with a wide range of music facilities gain in popularity. Innovative computer technologies are indispensible in the work of a composer, arranger, and music editor and become increasingly used in teaching. Innovative information technologies are a real attainment of music culture and an important factor of its development.
Key words: innovative technologies, professional competence, music culture, teacher of music.

Гуманізація як пріоритетний напрям сучасної вищої педагогічної освіти є головною умовою реалізації творчого потенціалу студента мистецького навчального закладу, формування його педагогічного мислення, професійної компетентності. Важливе місце у підготовці майбутніх вчителів музики посідає самоствердження його як цілісної, освіченої, духовно багатої, інтелектуально зрілої, ініціативної особистості, здатної розвивати інноваційні технології, процеси, ідеї.

Питання технології навчання, що належать до головних у мистецьких закладах, особливої ваги набувають у підготовці майбутнього вчителя музики, оскільки безпосередньо пов'язані із уміннями відтворити музику й донести до учнівської аудиторії, пояснити школярам втілений у звуках музичний образ, створити атмосферу його емоційно-образного переживання.

Проблеми інноваційних технологій навчання хвилюють сучасного викладача, музиканта-педагога, науковців, а тому неодноразово ставали предметом наукових досліджень. Аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових джерел засвідчує, що в теорії й практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою модернізації та вдосконалення професійної підготовки вчителя музики: виявлено особливості підготовки вчителів до використання інноваційних технологій, у тому числі технологій креативного розвитку особистості (С. Коновець, В. Роменець,

О. Щербак та ін.); технологій управління та дистанційного навчання у вищій школі (Ж.-Ж. Ламбен, П. Стефаненко та ін.); інформаційно-комунікативних технологій (Р. Гуревич, М. Кадемія та ін.); досліджено проблеми інтегративного підходу в професійній підготовці майбутнього вчителя (Н. Гуральник, Д. Коломієць та ін.).

У професійній підготовці майбутнього вчителя музики питання інноваційних технологій навчання набувають особливого змісту і потребують спеціальних досліджень.

Метою статті є висвітлення ознак інноваційних технологій навчання майбутнього вчителя музики у ВНЗ.

Метою державної Національної програми "Освіта" ("Україна XXI ст.") є виведення освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу, що можливо лише за умов відходу від авторитарної педагогіки і впровадження сучасних педагогічних технологій. Саме цим зумовлена зараз увага педагогів, методистів до інноваційних технологій. Кожна сучасна людина має досягти не лише певного рівня фахових знань, але й уміти співпрацювати, спілкуватися, користуватися різноманітною інформацією, творчо мислити та приймати рішення. Формується парадигма освіти, яка передбачає використання нових освітніх методик і технологій.

Щоб краще розуміти, про що йде мова, ми звернемося до тлумачення понять "інновація" та "технологія".

Термін "інновація" означає оновлення процесу навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні фактори. Запозичення цього терміна пов’язане з бажанням виділити мотиваційний бік навчання, відмежуватися від чергових "переможних методик", які за короткий час повинні дати максимальний ефект незалежно від особливостей класу та окремих учнів, їхніх бажань, здібностей тощо.

Поняття "технологія" виникло у світовій педагогіці також як протиставлення існуючому поняттю "метод". Недолік методу полягає в його негнучкості та статистичності. Широкого поширення термін "технологія" ("технологія в освіті") набув у 40-х рр. і був пов’язаний із застосуванням нових аудіовізуальних засобів навчання. У 60-х рр. поняття "технологія освіти" розглядалося під кутом зору програмного навчання і використання обчислювальної техніки у навчанні.

У сучасній науці широкого розповсюдження зазнало поняття "педагогічна технологія", що має понад 300 формулювань, залежно від того, як автори уявляють структуру і компоненти освітнього процесу. Так, педагогічну технологію визначають як сукупність прийомів (тлумачний словник), як змістовну техніку реалізації навчального процесу (В. Беспалько), як опис процесу досягнення запланованих результатів навчання (І. Волков), модель сумісної педагогічної діяльності із проектування, організації і проведення навчального процесу (В. Монахов). Аналіз цілої низки праць, присвячених розкриттю цієї проблеми, дає можливість стверджувати, що усіх їх об’єднує визнання особливостей педагогічної технології, які полягають в тому, що в ній передбачається та здійснюється такий навчально-виховний процес, який має гарантувати досягнення поставлених цілей.

Існує велика кількість педагогічних технологій. Отже, інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Система ґрунтується на внутрішніх умовах навчання. Щодо методики застосування інноваційних технологій навчання в процесі диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики недостатня кількість наукових досліджень.

Саме майбутній вчитель музики має оволодівати інноваційними технологіями, що забезпечують інтегрований підхід до різних видів діяльності в контексті особливостей музичного навчання. Зокрема, забезпечувати технології навчання учнів на основі розробки й обґрунтування спеціальних дидактичних матеріалів, у якості яких виступає музика, що повинна проектуватись в оволодіння технологіями, які забезпечують формування образного мислення учня як способу діяльності, що базується на вміннях сприймати і розуміти твори мистецтва. У цьому разі інноваційні технології навчання повинні забезпечувати цілі, зміст, форми, принципи навчання за допомогою наступних методів: а) продуктивних, що забезпечують умови формування творчого мислення; б) пояснювально-ілюстративних методів, що забезпечують правильне сприйняття музичного твору, тобто забезпечити формування уявлення про художній образ; в) асоціативних, що передбачають організацію умов для

комбінацій окремих елементів таких психічних якостей особистості, як почуття, відчуття, уявлення [3].

Розвиток інноваційних технологій та засобів масової комунікації потребує серйозних змін у підготовці майбутніх учителів музики. Великого поширення набувають комп'ютери, які мають широкий спектр музичних можливостей. Вдосконалення професійної підготовки вчителя музики неможливе поза впровадженням комп'ютерних технологій. Це сприяє формуванню знань, навичок, умінь. Включення комп'ютерних технологій у навчальний процес повинно здійснюватись на основі інтеграції мистецтв. Комп'ютер може використовуватись як індивідуальний засіб навчання, коли утворюються ситуації для інтеграції не тільки різних видів мистецтв, але й художніх методів навчання. Інноваційні комп'ютерні технології в контексті навчання майбутніх учителів музики професійної музичної підготовки майбутнього вчителя музики можуть виконувати наступні: трансформаційну, систематизуючу, закріплення й самоконтролю [1].

В даний час інноваційні комп'ютерні технології є незамінними в діяльності композитора, аранжувальника, музичного редактора й починають все ширше застосовуватися у викладацькій діяльності. Таким чином інноваційні інформаційні технології стають реальним здобутком музичної культури й важливим фактором її розвитку.

Рівень музичної культури країни характеризується рівнем музичної освіти, її відгуком потребам часу. Зміни соціокультурної ситуації, що визначається і спрямовується розвитком інноваційних технологій, засобів масової інформації, потребує певної корекції у підготовці майбутніх викладачів музики. Мова йде про впровадження інформаційних технологій у систему професійної перепідготовки майбутніх викладачів музики. Цей напрямок, на наш погляд, найбільш актуальний і перспективний. Підготовка таких фахівців може вирішити низку проблем у системі музичної освіти.

В сучасних умовах широко впроваджується інформатизація навчально-виховних процесів. В нашій країні все більше уваги приділяється розробці та використанню педагогічних програмних засобів навчання. Значна увага приділяється розробці педагогічних програмних засобів з історії, фізики, інформатики та математики. Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення кількості розробок загального характеру: систем тестування, адміністрування, впорядкування бібліотек і таке інше.

Але, на жаль, розробок для викладачів музики немає, а навчально-виховний та творчий процес на музичних факультетах вищих навчальних закладів освіти майже не передбачає роботу з використанням інформаційних технологій. Мистецька вища освіта знаходиться в стадії реформування. Важливе місце у цьому процесі належить майбутнім учителям музики, актуальним завданням яких є введення дітей у світ прекрасного, прилучення їх до цінностей національного й світового хорового мистецтва.

Для допомоги реалізації цієї мети ми розробили електронний посібник під назвою "Виховання вокально-інтонаційної культури школярів".

Електронний посібник – це універсальний методичний посібник, який містить широке коло різних історико-теоретичних і практичних питань, викладених у текстовому, звуковому та відеоматеріалі. Цей посібник можна розглядати як спробу зробити серйозний крок до рішення проблеми, а саме: створення посібників нового покоління.

Метою електронного посібника є узагальнення досвіду, набутого автором в ході хормейстерської практики у педагогічному виші, багаторічної роботи з дитячими вокально-хоровими колективами з питань виховання вокально-інтонаційної культури особистості, а також (внесення у зміст роботи з хором) деяких змін та доповнень, які підказує саме життя.

Внутрішня структура посібника визначається його історичною та методико-практичною спрямованістю.

Так, у першому розділі подано історичний аспект вокально-інтонаційної культури як складової частини музичної культури особистості; в другому розділі йдеться про конкретні аспекти хорового виконавства школярів, у третьому – здійснюється спроба розкрити творчу хорову лабораторію через детальне простежування процесу виконання твору хором.

Даний електронний посібник містить в собі функції підручника і вчителя та довідково-інформаційного посібника. Використовується системний підхід щодо виховання вокально-інтонаційної культури школярів і розглядає об'єкт як систему, що складається з взаємозалежних елементів.

Використання мультимедії, аудіо- і відеокомпонентів підвищує наочність представлення вокально-хорового матеріалу, який може бути використаний на лекційно-практичних заняттях диригентсько-хорового циклу в вищих педагогічних навчальних закладах, на уроках музики в школі, на заняттях хору. За рахунок цього можливе різке збільшення зацікавленості вокально-хоровим мистецтвом, а тим самим підвищення музичної культури молоді.

Електронний посібник відповідає вимогам програми хорового класу та може бути використаний викладачами і студентами педагогічних навчальних закладів. Видання стане в пригоді також керівникам самодіяльних хорових колективів, учителям музики в загальноосвітніх школах, викладачам хору в музичних школах, слухачам курсів підвищення кваліфікації культосвітпрацівників.

Таким чином, використання даного підходу до розробки електронного посібника дозволяє зробити серйозний крок на шляху переходу від пізнавальної до прагматичної моделі освіти, що дає можливість збільшити кількість користувачів, підвищити наочність представлення матеріалу, використовувати електронний посібник тривалий час, звести до мінімуму витрати на пошук і підбір наукової та музичної літератури.

Матеріал, що ввійшов до електронного посібника, передбачає перегляд окремих традиційних положень методики й практики роботи з хором. Ми сподіваємося, що почата розмова послужить стимулом до обговорення широкого комплексу актуальних проблем виховання висококваліфікованих кадрів для сучасної школи та музично-педагогічних навчальних закладів. Вища школа має забезпечити такий процес професійної підготовки, в якому майбутній учитель, пізнаючи нескінченну багатогранність педагогічної діяльності, постійно відчував би себе причетним до загальнолюдських цінностей і потреб, здатним забезпечити творче позитивне перетворення життєвого середовища, гармонізувати міжособистісні стосунки і відносини.

Саме використання інноваційних інформаційних технологій в навчанні студентів на музично-педагогічних факультетах ВНЗ підвищує рівень їх професійних якостей та професійну компетенцію.

Таким чином, підготовка майбутнього вчителя музики має бути зорієнтованою на вирішення важливих питань формування вмінь виконавської інтерпретації як у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін, так і в класі основного музичного інструмента, вокальної підготовки, методики викладання музичних предметів.

Таким чином, рівень підготовки вчителя є найактуальнішою проблемою сучасної музичної освіти в Україні. Саме тому використання інноваційних інформаційних технологій є перспективним у системі музичної підготовки майбутніх учителів музики, оскільки створюють умови для набуття професійних якостей від навчальної ситуації до майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Балабан О. А. Комп'ютерне навчання на уроках музики в школі / О. А. Балабан // Рідна шк. – 2002. – № 4. – С. 64–65.

2. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця як невід'ємна складова сучасної професійної освіти / Р. С. Гуревич // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи : зб. наук. пр. / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 354–360.

3. Соломаха С. В. Формування художньої культури майбутніх учителів засобами театрального мистецтва / С. В. Соломаха // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи : зб. наук. пр. / за ред. І. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2003. – С. 512–519.